دانشگاه صنعتی امیرکبیر دانشکده مهندسی کامپیوتر

پاسخ تمرین سری پنجم شبکههای عصبی

استاد:

دكتر صفابخش

دانشجو:

حليمه رحيمي

شماره دانشجویی:

99171.47

۱- شبکههای عصبی بازگشتی برای نوع خاص داده ی دنباله زمانی بکار میرود. این نوع از داده به علت آنکه مقدار کنونی آن به مقادیر گذشتهاش بستگی دارد، از دیگر انواع داده متفاوت است. شبکههای بازگشتی که دارای حلقه ی پسخور هستند، باعث می شوند هر حالت شبکه نماینده ای از حالات پیشین آن باشد.

در حین آموزش، کاراکتر/کلمه اول از داده را به شبکه میدهیم، شبکه از این ورودی یک حالت و یک خروجی تولید می کند، ورودی بعدی، کاراکتر/کلمه کی دوم خواهد بود که با خروجی قبلی مقایسه می شود تا وزنهای آن اصلاح گردد. از طرفی این ورودی با ضریبی (وزن) از حالت قبلی، پیشبینی کلمه ی بعدی را حاصل می دهند. به همین ترتیب این آموزش ادامه می یابد. می توان حالت را به عنوان یک بردار ویژگی دید.

در حین آزمون، می توان کاراکتر اکلمه اول را به شبکه داد، و پس از تولید خروجی اول، این خروجی را به عنوان ورودی بعدی در کنار حالت تولید شده، به شبکه برگرداند. به همین ترتیب پیش می رویم تا به تعدادی که می خواهیم متن تولید کنیم.

کاراکترها/کلمات را برای دادن به شبکه به شکل one-hot درمی آوریم. به عبارتی هر کاراکتر/کلمه ی خاص یک مقدار عددی خاص داشته باشد که به شکل one-hot در آید. در مواقعی که تعداد کاراکترها/کلمات خاص زیاد است، می توان از embedding استفاده کرد که ورودی one-hot را به بازنمایی ای با حجم بخصوص نگاشت می کند.

در شبکههای بازگشتی تاثیر تمام مقادیر پیشین حفظ نمی شود و وابستگیهای طولانی مدت را نمی تواند تشخیص دهد. تصور سلطهی کامل به وابستگیهای میان مقادیر دنباله، فقط حالت ایده آل بوده و در واقعیت چنین اتفاقی نمی افتد. به عبارتی در صورتی که عبارت کنونی به وجود عبارتی بستگی داشته باشد که در دو یا چند جمله پیش (به طور مثال) آمده باشد، نمی توان انتظار داشت شبکه این ارتباط را بیابد. در LSTM سعی می شود با فراموشی برخی مقادیر دنباله زمانی که اهمیت زیادی در پیشبینی ندارند، بتوان وابستگیهای طولانی مدت را نگاه داشت.

از تفاوتهای استفاده از کاراکتر و کلمه، ضعف سطح کاراکتر در حفظ وابستگیهای طولانی مدت است. برای مثال، اگر بخواهیم در یک متن، پنجمین کلمه را پیشبینی کنیم، در سطح کلمه کافیست تاثیر چهار کلمه ی پیشین را داشته باشیم اما در سطح کاراکتر، شاید تاثیر بیش از بیست کاراکتر لازم باشد.

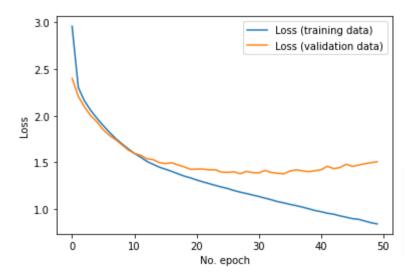
همچنین در حالت "ایدهآل" وقتی لازم است ساختار جملات آموخته شود، محل قرارگیری کلمات مهم خواهد بود، اما از نگاه وزن، آهنگ و قافیه در شعر، ساختار کلمات مهم است. در صورت استفاده از روش کلمه به کلمه، با آنکه ممکن است محل قرارگیری برخی کلمات را بیاموزد اما با نگاه از سوی وزن، آهنگ و قافیه، این ساختار خود کلمات است که در تعیین کلمهی بعدی شعر تاثیرگذار است. به عبارت بهتر، با آنکه میتوان گفت همان کلمات را که در سطح کلمه میآموخت را فرا میگیرد ولی از نظر شهودی، ساختار کلمات را یاد میگیرد. هر چند آموزش آنکه هر کلمه در کجا میتواند قرار بگیرد نیز میتواند راهی برای یادگیری وزن و آهنگ باشد. از سوی دیگر ارتباط معنایی کلمات در سطح کلمه به کلمه قابل درکتر است.

۲- با استفاده از train_test_split، و انتخاب یک random_state خاص، دادهها را به طور یکسان در هر دو کد مرتبط با کلمه و کاراکتر تقسیم کردهام. ۳- برای هر دو روش کاراکتر به کاراکتر و کلمه به کلمه از یک معماری بهره بردم: شبکهای با امبدینگ ۵۱۲ و تعداد ۵۱۲ نورن LSTM (با اینکه کاراکترها تعدادشان کمتر از ۵۱۲ است بنظر مشکلی ایجاد نمی شود). نتایج برای روش کاراکتر به کاراکتر به ترتیب زیر است:

با وجود آنکه پس از مدتی شبکه دچار اورفیت شد اما نتایج بهتر برای مجموع آموزش موجب افت چندانی برای مجموعه ولیدیشن در ۵۰ تکرار نشد (علاوه بر آن نتایج بهتری برای آزمون داشت که جلوتر به آن میپردازم) بنابراین تکرار را تا ۵۰ ادامه دادم.

```
Epoch 37/50
                       :=======] - 1s 43ms/step - loss: 1.0376 - accuracy: 0.6778 - val_loss: 1.4210 - val_accuracy: 0.5931
27/27 [====
Epoch 38/50
27/27 [=====
                         ========] - 1s 43ms/step - loss: 1.0216 - accuracy: 0.6824 - val_loss: 1.4102 - val_accuracy: 0.5981
Epoch 39/50
27/27 [=====
                       :=======] - 1s 43ms/step - loss: 1.0045 - accuracy: 0.6870 - val_loss: 1.4006 - val_accuracy: 0.6014
Epoch 40/50
27/27 [====
                                      - 1s 43ms/step - loss: 0.9855 - accuracy: 0.6921 - val_loss: 1.4114 - val_accuracy: 0.6016
Epoch 41/50
27/27 [==:
                                      - 1s 42ms/step - loss: 0.9730 - accuracy: 0.6964 - val_loss: 1.4220 - val_accuracy: 0.5986
Epoch 42/50
27/27 [====
                                       - 1s 43ms/step - loss: 0.9562 - accuracy: 0.7017 - val_loss: 1.4595 - val_accuracy: 0.5886
Epoch 43/50
27/27 [====
                                      - 1s 42ms/step - loss: 0.9463 - accuracy: 0.7043 - val_loss: 1.4339 - val_accuracy: 0.5985
Epoch 44/50
27/27 [=====
                                      - 1s 42ms/step - loss: 0.9285 - accuracy: 0.7092 - val_loss: 1.4448 - val_accuracy: 0.5959
Epoch 45/50
27/27 [===
                                   ==] - 1s 42ms/step - loss: 0.9144 - accuracy: 0.7138 - val_loss: 1.4807 - val_accuracy: 0.5907
Epoch 46/50
27/27 [===
                                      - 1s 42ms/step - loss: 0.8989 - accuracy: 0.7180 - val_loss: 1.4577 - val_accuracy: 0.5970
Epoch 47/50
27/27 [===
                                  ===] - 1s 42ms/step - loss: 0.8917 - accuracy: 0.7195 - val_loss: 1.4723 - val_accuracy: 0.5976
Epoch 48/50
27/27 [=====
                      =========] - 1s 42ms/step - loss: 0.8733 - accuracy: 0.7251 - val_loss: 1.4860 - val_accuracy: 0.5985
Epoch 49/50
27/27 [=====
                   :=========] - 1s 42ms/step - loss: 0.8549 - accuracy: 0.7311 - val_loss: 1.4971 - val_accuracy: 0.5905
Epoch 50/50
                      =========] - 1s 42ms/step - loss: 0.8422 - accuracy: 0.7354 - val_loss: 1.5078 - val_accuracy: 0.5920
```


نتیجه برای مجموعه آزمون:

متاسفانه مسئلهای که در اینجا پیش می آید، به دلیل قطع کردن شعر در اندازه ی کوچکترین شعر، برخی کلمات نصف و نیمه ذخیره شده اند و موجب می شود شبکه کلمات اشتباهی را دریابد. علاوه بر این به علت ضعف در حفظ وابستگیهای طولانی آنطور که انتظار می رود قافیه آموخته نمی شوند، هر چند در برخی اشعار و یا برخی بیتها قافیه، وزن و آهنگ کاملا رعایت شده بود (این مسئله ممکن است به علت اور فیت باشد، چرا که با رسیدن دقت آموزش به حدود ۹۸ درصد این اتفاق بیشتر حاصل می شد).

لازم به ذکر است که احتمال می دهم با داشتن شبکه ی یکسان، در روش کاراکتر به کاراکتر اورفیت کمتر و یا دیرتر رخ بدهد، به دلیل ضعف در حفظ وابستگی طولانی مدت. به عبارتی این مسئله موجب می شود شبکه نتواند خود اشعار آموزش را نیز حفظ کند. دقت شود که در هر شعر چاپ شده، اولی متن اصلی و دومی متن تولید شده توسط شبکه است. همچنین مصرع سمت راستی در واقع مصرع دوم و مصرع سمت چپی، مصرع اول هر بیت است.

یکی نامور بود نامش سباک جهاندیده با داد و فرمانروا که در شهر جهرم بد او یادشا چو آگه سد از پیس بهمن برفت مر او را خجسته پسر بود هفت ز جهرم بیامد سوی اردسیر

ابا آلت و لشکر و رای پاک ابا لَسَکر و کوس و با دار و گیر ز باره درآمد چنانچون سزی چو چسمس به روی سپهبد رسید

یکی نامه فرزند هرکس که بود جهاتدار با من به بالان باد به در به کار و به هر مهتری از ابران بدو گفت با مویدان بدو گفت با موبدان و ردان بران باره ای برکشیدند شاه

که با من نباشد پر از خون کنیم به هر دو به مردی به دانش همال که خواهران را بر میان اندر افراستان به پ

نبود ایح فرزند مرسام را نگاری بد اندر سبستان اوی از آن ماهش امید فرزند بود ز س

چه بازی نمود ای پسر گوش دار نگه کن که مر سام را روزگار دلس بود جویندهٔ کام را ز گلبرگ رخ دائنت و ز منتک موی که خورسید چهر و برومند بود

بسی در بران دین به دست کنون ای خردمند ماه بران دخت زان سان به سر بر نهان به پیش اندر آمد به کار سیاه به پیس اندر آمد به دیبای ده

برو نیره شد ناج و نخت و سرای به مردی به روز اندر آمد به دست به شاه جهان این سگفتی رسید به هر جای عاج و به بالا بلند بران دختر آید ز

چو بشنید شد نامه را خواسدار چو آن نامه برخواند مرد دبیر به گفتار مسّتاب و تندی مکن بدو گفت کای مرد چیره سخن بزرگی نماید همی شاه نو کسی باز خواهد ز هندوسدّان

رخ ناجور گئنت همچون زرير چنان هم نماید همی راه نو نباسم ز گوینده همداستان

بدو گفت کای نامجوی یکی نامه بنوست با موید ساه به بالا بلند و زیان داستی به نخچیرگه با سیاه انجمن چنین

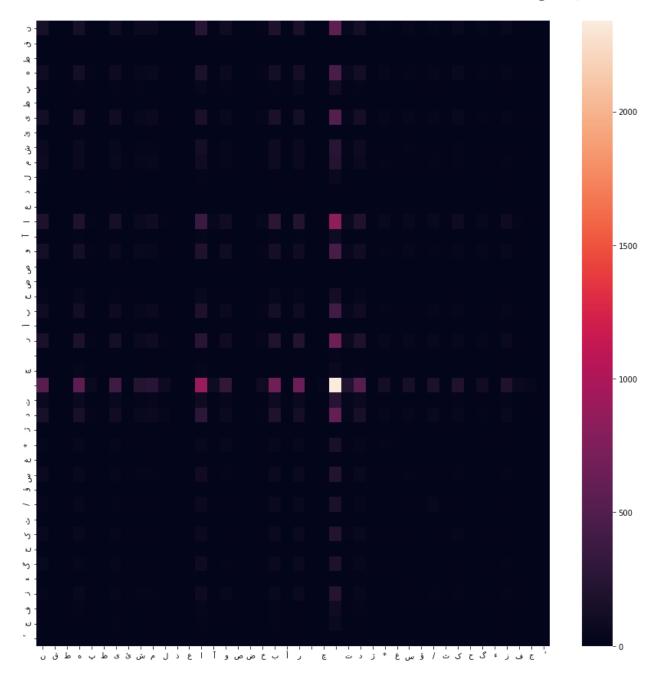
به دل را به بازی به دست کیان چو برخاست از روز بگذشت شاه سخن گفت با من ز جای نشست به هر سو نگویم به زن روزگا*ر* بران دخت شاهیش بنشست باز هم از راه گردان به دست

نتیجهی Bleu در سطح حرف برابر با مقدار زیر است:

0.8529540004360148

و در سطح کلمه برابر با:

ماتریس درهمریختگی نیز برای آزمون به شکل زیر است:

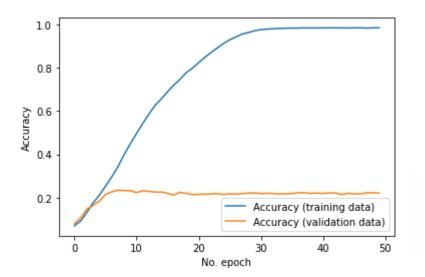
بیشترین کاراکترهایی که در سر جای خود به کار رفتهاند:

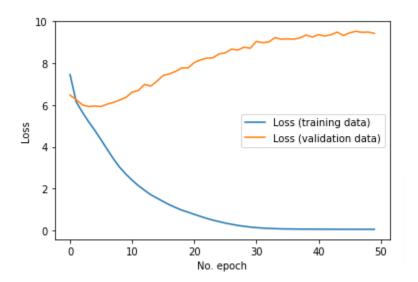
[41. 90. 108. 122. 125. 147. 148. 219. 360. 2339.] ['', '', ''', ''', ''', ''', ''']

به ترتیب تعداد تشخیص صحیح از آن حرف، و خود حرف، از راست به چپ.

۴- نتایج برای روش کلمه به کلمه:

```
Epoch 37/50
27/27 [=====
              Epoch 38/50
27/27 [=====
                 ========] - 3s 129ms/step - loss: 0.0627 - accuracy: 0.9840 - val_loss: 9.2096 - val_accuracy: 0.2233
Epoch 39/50
                   =======] - 3s 126ms/step - loss: 0.0613 - accuracy: 0.9837 - val_loss: 9.3471 - val_accuracy: 0.2194
27/27 [====
Epoch 40/50
27/27 [====
                 ========] - 3s 129ms/step - loss: 0.0595 - accuracy: 0.9839 - val_loss: 9.2517 - val_accuracy: 0.2212
Epoch 41/50
             ==========] - 3s 128ms/step - loss: 0.0587 - accuracy: 0.9841 - val_loss: 9.3692 - val_accuracy: 0.2194
27/27 [=====
Epoch 42/50
Epoch 43/50
Epoch 44/50
Epoch 45/50
27/27 [=====
                =========] - 3s 128ms/step - loss: 0.0549 - accuracy: 0.9838 - val_loss: 9.3251 - val_accuracy: 0.2206
Epoch 46/50
27/27 [====
                 ========] - 3s 129ms/step - loss: 0.0540 - accuracy: 0.9842 - val_loss: 9.4504 - val_accuracy: 0.2166
Epoch 47/50
27/27 [====
                ========] - 3s 128ms/step - loss: 0.0538 - accuracy: 0.9842 - val_loss: 9.5272 - val_accuracy: 0.2181
Epoch 48/50
27/27 [====
                ========] - 3s 129ms/step - loss: 0.0543 - accuracy: 0.9833 - val_loss: 9.4760 - val_accuracy: 0.2227
Epoch 49/50
27/27 [=====
             ==========] - 3s 127ms/step - loss: 0.0534 - accuracy: 0.9844 - val_loss: 9.4911 - val_accuracy: 0.2227
Epoch 50/50
27/27 [===========] - 3s 127ms/step - loss: 0.0530 - accuracy: 0.9845 - val_loss: 9.4238 - val_accuracy: 0.2212
```


نتیجه دقت برای مجموعه آزمون:

حال به علت نصف و نیمه نبودن کلمات، کلمات به درستی تولید شدهاند. علاوه بر این همانطور که بیان شد اشعار تولید شده از نظر معنایی نیز بهترند. همانطور که پیش از این بیان کردم و از نتایج پیداست، اورفیت شدن موجب نتایج جذاب مجموعه آزمون شده است و گرنه صحت هم برای اعتبارسنجی و هم برای آزمون تنها حدود ۲۰ درصد است و حتی معیار Bleu نیز برای آزمون در حدود ۲۷ درصد است که تنها کمی بهتر از نتیجهی حالت کاراکتر به کاراکتر شده است.

یکی نامور بود نامش سباک جهاندیده با داد و فرمانروا که در شهر جهرم بد او پادشا چو آگه شد از پیش بهمن برفت مر او را خجسته پسر بود هفت ز جهرم بیامد سوی اردئیر ز باره چو چسمس به روی سپهبد رسید

ابا آلت و لشکر و رای پاک ابا لشکر و کوس و با دار و گیر

یکی نامه بنوست دیگر بطوس نخست آفرین کرد بر دادگر خداوند ببروزی و فرهی یی پشه نا پر و چنگ عقاب ز بیمان و فرمان او نگذرد

ير از خون دل و روى چون سندروس کزو دید نیرو و بخت و هنر خداوند ديهيم شاهنشهى به خسکی جو بیل و نهنگ اندر آب دم خویش بی رای او نشمرد

کنون پرسگفتی یکی داستان نبود ایج فرزند مرسام را نگاری بد اندر شبستان اوی از آن ماهش امید فرزند بود ز سام

بيپوندم از گفتهٔ باستان چه بازی نمود ای پسر گوش دار نگه کن که مر سام را روزگار دلس بود جویندهٔ کام را ز گلیرگ رخ دائنت و ز مشک موی که خورشید چهر و برومند بود

کنون شیرین بار بد گوش دار چو آگاه شد بار بد زانک شاه ز جهرم بیامد سوی طیسفون بیامد بدان خانه او را بدید خروسان زمانی همی بود در پیس ساه

سر مهتران رابه أغوش دار به برداخت بی داد و بی کام گاه پر از آب مزگان و دل پر ز خون سده لعل رخسار او سنبليد

چو بشنید شد نامه را خواستار چو آن نامه برخواند مرد دبیر به گفتار مسّناب و تندی مکن بدو گفت کای مرد چیره سخن بزرگی نماید همی شاه نو کسی باز خواهد ز هندوستان به لشکر همی گوید این

سُكُفنَى بمأند اندران نامدار رخ ناجور گئنت همچون زرير جِنان هم نماید همی راه نو نباسم ز گوینده همداستان

برو آفرین کرد بهرام و هور چو بر نخت بنسست بهرام گور برستش گرفت آفریننده را خداوند بیروزی و برتری خداوند داد و خداوند رای بدو هستم امید و هم زو هراس

جهاندار و بیدار و بیننده را خداوند افزونی و کمتری کزویست گینی سراسر به پای ازو یافتم کافریدست بخت ازان پس چنین گفت کاین تاج و تخت

نتیجه Bleu در سطح کلمه برابر است با:

0.277072192513369

به علت بزرگی ماتریس درهمریختگی قادر به نمایش یا ذخیرهی آن نبودم. در اینجا عباراتی که بیشترین دفعات به درستی در جای خود تشخیص داده شدهاند را میآورم:

(نتایج از راست به چپ است)

برای راحتی کار در نوشتن کد از / به جای t و از * به جای n استفاده کرده بودم.

مقدار temperature را برای هر دو روش برابر با ۰/۳ قرار دادم که در مقدار لوجیت تاثیر گذاشته و در کلام ساده، موجب می گردد انتخاب کاراکتر/کلمه به راحتی انجام نگیرد.

اکنون آنچه را که در رابطه با اورفیت شدن گفتم در نتایج روش کلمه به کلمه منتهی تنها با ده تکرار نشان میدهم.

```
Epoch 1/10
Epoch 2/10
                 ==========] - 4s 133ms/step - loss: 6.1438 - accuracy: 0.0906 - val_loss: 6.2723 - val_accuracy: 0.1091
27/27 [====
Epoch 3/10
27/27 [====
                 ========= ] - 3s 126ms/step - loss: 5.7148 - accuracy: 0.1283 - val loss: 6.0900 - val accuracy: 0.1504
Epoch 4/10
                ==========] - 3s 123ms/step - loss: 5.2282 - accuracy: 0.2019 - val_loss: 5.9278 - val_accuracy: 0.2056
27/27 [====:
Epoch 5/10
27/27 [====
                     ========] - 3s 122ms/step - loss: 4.7498 - accuracy: 0.2380 - val_loss: 5.8819 - val_accuracy: 0.2212
Epoch 6/10
27/27 [====
                ========= ] - 3s 124ms/step - loss: 4.2762 - accuracy: 0.2668 - val_loss: 5.9722 - val_accuracy: 0.2215
Epoch 7/10
27/27 [====
                   =========] - 3s 125ms/step - loss: 3.8187 - accuracy: 0.3038 - val_loss: 6.1363 - val_accuracy: 0.2218
Epoch 8/10
27/27 [====
                   :=========] - 3s 127ms/step - loss: 3.3350 - accuracy: 0.3563 - val_loss: 6.2924 - val_accuracy: 0.2188
Epoch 9/10
               :=========] - 3s 126ms/step - loss: 2.8890 - accuracy: 0.4202 - val_loss: 6.4373 - val_accuracy: 0.2169
27/27 [=====
Epoch 10/10
27/27 [======
                   =========] - 3s 125ms/step - loss: 2.5048 - accuracy: 0.4789 - val_loss: 6.6248 - val_accuracy: 0.2169
```

برای آزمون:

و حالا اشعار توليد شده:

یکی نامور بود نامش سباک جهاندیده با داد و فرمانروا که در شهر جهرم بد او یادشا چو آگه شد از پیش بهمن برفت مر او را خجسنه بسر بود هفت ز جهرم بیامد سوی اردشیر ز باره چو چسمس به روی سیهبد رسید

ابا آلت و لشكر و راى باك ابا لشکر و کوس و با دار و گیر

یکی نامه بنوست دیگر بطوس که با احمد سهل بودی به اهله

که ای شیردل مهتر نامدار همه نامداران خویش همه مویدان را به زه کرد و راد چو از کوہ اندر آمد پدید همی گفت هرکس که دارید خویش

كزو ويسه خواهد همى ز گینی همی جست گردان و نیر ز گینی همی جست هر کس به دست

کنون پرسگفنی یکی داستان نگه کن که مر سام را روزگار نبود ایج فرزند مرسام را نگاری بد اندر سبستان اوی از آن ماهش امید فرزند بود ز سام

بيبوندم از گفتهٔ باستان چه بازی نمود ای پسر گوش دار دلش بود جویندهٔ کام را ز گلبرگ رخ دائت و ز مشک موی که خورسید چهر و برومند بود

چو آمد ز درگاه مهراب ساد به نزدیک آن کرگ باید شدن چنان بد که روزی یکی نتدباد ز گینی همی نام او بود ماخ چو آمد به نزدیک شاه

كزو روسنايي گرفنست روز كنون سپرين خردمند خسرو سدست همی کرد با مویدان بزرگان و سالاروس بخردان که در بادشاهی بجنبد ز جای که از کشنگان خاک شد شهریار

چو بشنید شد نامه را خواسدار چو آن نامه برخواند مرد دبیر به گفتار مستاب و تندی مکن بدو گفت کای مرد چیره سخن بزرگی نماید همی شاه نو کسی باز خواهد ز هندوستان به لشکر همی گوید این

سُكُفتَى بماند اندران نامدار رخ ناجور گئت همچون زرير جِنان هم نماید همی راه نو نباسم ز گوینده همداستان

چو خورسید نابان برآمد ز نخچیرگاه که بگشای کشور نگاه ایج بود به جایی که درویش بد پزدگرد جو آمد به نزدیک مازندران به نزدیک آن کرگ باید سدن چو آمد به نزدیک مازندران ز هر سو نهادند روی

به کردار آنش بییمود راه به دل شاه با مویدان بزرگان و توران سیاه به یک سب به سر برنهاد

۵- به طور کلی، در صورتی که میشد بر مسئلهی عدم حفظ وابستگیهای طولانی مدت فائق آمد، و مسئلهی وزن، آهنگ و قافیهی شعر مطرح بود، روش کاراکتر به کاراکتر را انتخاب می کردم. روش کلمه به کلمه به این علت که می تواند همنشینی کلمات را بیابد، قادر به دریافت وزن نیز هست. علاوه بر این دریافت معنا نیز در سطح کلمه و بالاتر صورت می گیرد. احتمال می دهم در صورتی که معماری بهتری بود، نتایج کلمه به کلمه "معنا"ی بهتری پیدا می کردند. اگر منظور سوال از "اشعار مشابه اشعار شاهنامه" از نظر وزن، آهنگ و قافیه است، کاراکتر به کاراکتر را انتخاب می کنم.

البته در اینجا هر دو روش نتیجه تقریبا یکسان داشتند.

در صورت داشتن نوعی معماری به صورت سلسله مراتبی که در لایههای پایین تر ارتباط حروف و در لایههای بالاتر ارتباط کلمات و جملات را می آموخت، نتیجه احتمالا بهتر می شد.